

DE RATIONE CALCULI LIBELLUS.

PRÆFATIO.

Unitas illa, unde omnis multitudo numerorum A procedit, quæ proprie ad arithmeticam disciplinam pertinet, quia vere simplex est, et nulla partium congregatione subsistit, nullam utique recipit sectionem. De cæteris vero rebus, licet aliquid tale sit, ut propter integritatem ac soliditatem suam unitatis meruerit vocabulo nuncupari; tamen quod compositum est, divisioni necessario subjacebit. Nihil enim in tota rerum natura, præter memoratam numerorum unitatem, nisi unum inveniri potest, quod non ulla omnino valeat divisione distribui. Quod ideo fit quia non simplicitate, sed compositione subsistit. Dicitur enim: Unus homo, unus equus, unus dies, una hora, unus nummus, unum templum, et alia hujusmodi innumerabilia; quæ licet unitatis sint sortita vocabulum, tamen pro causæ atque rationis necessitate dividuntur. Ad hujus divisionis compendium tale calculandi argumentum antiqui commenti sunt, ut omnis integritas dividenda rationabili per illud possit partitione secari, sive id corpus, sive res B incorporea sit, quod dividendum proponitur. In hoc argumento unitas assis vocatur, cujus partes juxta proportionalitatem suam propriis sunt definitæ vocabulis: notis etiam ad hoc excogitatis, per quas eadem vocabula exprimantur, ut per discretionem nominum et notas nominibus affixas, uniuscujusque particulæ notio facilius advertatur.

De asse et partibus ejus.

Et assis quidem, qui per litteram, sicut in numeris unum scribi solet, exprimitur, duodecim partes habet; quarum si unam detraxeris, reliquæ undecim partes labus dicuntur. Illa vero quam detraxisti, id est duodecima, uncia vocatur.

Si duas sustuleris, decem residuæ appellantur dextans, et quod sustulisti, id est duæ, sextans nominatur.

At si tres dempseris, novem quæ remanserunt dodrans nuncupantur, et tres demptæ quadrans vocantur.

Quod si quatuor tollere velis, octo reliquas bissem, vel bessem; et quatuor, trientem nominabis.

Quinque vero sublatis, septem residuas septuncem; et quinque sublatas, quincuncem, vel quincuncem placuit appellari.

Cum vero per medium fuerit facta divisio, utrumque dimidium senis partibus constans, semissem vocitarunt.

Unciam autem et dimidiam, sescunciam vel sesquunciam, aut sesquunciam nuncuparunt.

Postremo, unciam dimidium, semunciam appellarunt.

Jam reliquæ minutæ, quarum congestione dimidium unciam conficitur, ut sunt sicilici, sextulæ, et cætera, melius ex ipsius calculi inspectione cognoscuntur.

MODUS CALCULI.

Incipit autem idem calculus a mille, et usque ad C C quinquaginta millia progreditur.

Sed primo per duplicationem, postea per triplicationem, deinde per cæteras multiplicationes incrementa capiens, tanta numerositate concrevit, ut usque ad infinitum quantitatis ejus summa perveniat.

Scribitur vero lineis a superiori parte in inferiorem descendentibus, superius millium summas ex multiplicatione venientes, inferius divisionum minutias lineis continentibus, a quibus tamen in legendo principium est faciendum: et sic sursum versus eundem, quousque ad millium summam, quæ ex illa multiplicatione paulatim accrescit, legendo veniatur.

Incipiendumque a dimidia sextula per duplicationem usque ad II, id est duo millia.

Inde iterum per triplicationem, a dimidia sextula usque ad III, hoc est tria millia.

Tum a dimidia sextula per quadruplicationem usque ad IIII, scilicet quatuor millia.

Et sic deinceps usque ad finem.

De numerorum consonantia.

Finales ergo sunt lichanos hypaton, hypate meson, parhypate meson, hircanos meson. Omnis ergo pars et subjugalis ejus, id est primi ac secundi, tota melodia lichanos hypaton auctore regitur et finitur. Secundi vero et subjugalis ejus, id est tertii ac quarti, hypate meson regitur et finitur. Tertii cum suo subjugali, id est quinti ac sexti, parhypate meson regitur ac finitur. Quarti cum suo subjugali, id est septimi ac octavi, lichanos meson regitur ac finitur. Et hæc est regula inchoandi ad quodlibet medium, ut nec supra quintum superiorem locum, nec infra quintum inferiorem aliquando incipiant: sed inter eas octo voces, vel aliquando novem, initia sua cohibeant.

Notandum vero est quod quinto semper loco superioribus cum inferioribus finalibus quædam talis est concordia, ut aliqu., etc.... (Reliquum desideratur.)

D

Dupli.		Tripli.		Quadrupli.		Quincupli.		Sexcupli.		Septupli.		Octupli.		Nonecupli.	
2000	1000	3000	1000	4000	1000	5000	1000	6000	1000	7000	1000	8000	1000	9000	1000
1800	900	2700	900	3600	900	4500	900	5400	900	6300	900	7200	900	8100	900
1600	800	2400	800	3200	800	4000	800	4800	800	5600	800	6400	800	7200	800
1400	700	2100	700	2800	700	3500	700	4200	700	4900	700	5600	700	6300	700
1200	600	1800	600	2400	600	3000	600	3600	600	4200	600	4800	600	5400	600
1000	500	1500	500	2000	500	2500	500	3000	500	3500	500	4000	500	4500	500
800	400	1200	400	1600	400	2000	400	2400	400	2800	400	3200	400	3600	400
600	300	900	300	1200	300	1500	300	1800	300	2200	300	2400	300	2700	300
400	200	600	200	800	200	1000	200	1200	200	1400	200	1600	200	1800	200
200	100	300	100	400	100	500	100	600	100	700	100	800	100	900	100
180	90	270	90	360	90	450	90	540	90	630	90	720	90	810	90